

CANTIC SPIRITUEL

EN HENOR

D'AN ITTRON VARIA RUMENGOL (1)

UR PLAÇ SANTEL A SO EN ESCOPTY KERNE,
E PARES HANVEC, TOST D'AR FAOU.

Itron Varia Remed-oll,
Miret ouzimp ne c'hämp da goll.

Itron Varia Remed-oll, Patrones Breiz-Izel,
Pedit evidomp, hirio, ~~a~~ pa ramkimp mervel !

Var an ton : *Glac'h ar Verc'hes*.

Tad, Map, ha Speret-Santel, tti pherson an drindet,
Me ho ped, a vouir galon, da roï din ar speret,
Da composi ur c'hantic d'ar stereden vrillant,
Ar fourdelisen gaëra demeus ar firmamant.

Ho Merc'h eo, Tad éternel, ar Verc'hes biniguet,
Pried ar Speret Santel, Rouanez an Ælet,
Dreist an oll groaguez devot hi so bet cavet din,
Da veza mam da Jesus, hon Redemptor divin.

Pa zenan da niveri, guerc'hes sacr ha santel,
An enor, ar meuleudi, hoc'h eus e Breis-Izel,
Va speret a so dister evit o discleria,
Neme doc'h-hu a zeufe hirio d'am assista.

Maes emoc'h leun a fianç em eus antreprenet,
Publia ho calloud vras etouez ar Vretonet,
Ha discleria ar graçou accordet d'ar bed-oll,
Dre graç Jesus hon Autrou, en ilis Rumengol.

(1) Ru-men-gol, da lavaret e, *Ru-men-goulou*, *Men-ru-ar-goulou*, hanvet evel-se, abalamour, guechal, pa voa hon tadou-coz c'hoas païanet, e voa el lec'h-se eur men ru, pe eun templ consacret da choulou deiz, pe d'an Doue faos, *Tentatès*. D'an Doue cruel-ze e vije sacrificiet, e certen amzer eus ar bioas, tud veo, hac eur veach ar mis, eur buguel bian, c'hoas eus ar vrôn.

Pa zeuas Sant Caourintin a Sant Guenole da zigas sclerigen ar feiz e Breiz-Izel, ar roue Gralon a reas discar *Men-ru-ar-goulou*, pe templ ar Doue bai-bar *Tentatès*, a sevelen e blaç eun ilis caér, en henor d'ar Verc'hes Vari, hanvet abaoe an amzer-ze, e Breiz-Izel, *an Itron Varia, Remed-oll*.

Hil miraculus Rumengol a zo bet, a bep amzer, darempredet gant ar Vretonet, abalamour d'ar Burzudou bras a ra, eno, dorn an Autrou Doue, dre intercession e Vann Zantel, a ro remed d'ap oll. Hanvet e gant guirione, *an Itron Varia Remed-oll* (Notre-Dame de Tout Remède).

E pep Iec'h eo enoret Mari, hor mam santel,
Bepret ez eo exaucet nep so dezi fidel,
Bez e deus certen plaçou, pere, dre e fuissanç,
Elec'h ma ro he graçou gant mui a abundanç.

Hep offanei plaç santel d'ar Verc'hes batisset,
En escopti à Guerne, er bares a Hanvec,
Eus un ilis eonsacret e gloar hac en enor,
Rouanez an oll ælet, guir vam hon redemptor.

Guir dut devot d'ar Verc'hes, m'bo ped, direxit oll,
Deut gant laouenidiguez da ilis Rumengol,
Da supplia mam Doue da roi deoc'h ar yec'het,
Ha da zivoal hoc'h ene dious laç an drouc-speret.

Mar d'è blesset hoc'h ene memes gant ar pec'het,
Deut d'ar sourcen a vuez, hac ho pezo remed,
Goulenet oc'h mam Jesus graçou celestiel,
Ma c'hellot chench a vuez, beza dezi fidel.

Mar dè ho corf attaquet gant an affliction,
Deut da ilis Rumengol gant guir devotion,
Ur plaç leun a viraclou dre c'hraç ar Verc'hes sacr,
Mar e fedet a galon, ho soulajo timat.

A bêvar c'horn eus a Vreiz e teu pelerinet,
Da bidi Mam hor Salver gant ur galon barset,
Eus a escopti Leon, Treguer, Guened, Kerne,
E teu an oll dud devot da veuli Mam Doue.

Dre'r brut eus ar miraclou a ra e Rumengol,
Dre graç Jesus hon Autrou, e deus ur gallout oll,
Mar teu ar belerinet d'e ilis quen divin,
Da ober an dro dezi memes voar o daoulin.

Un nombr bras a viraclou a ra ar Verc'hes sacr,
En ilis a Rumengol dre c'hraç Jesus he Map,
Dre e sicour galloudus em eus antreprenet;
Discleria lot anezo etouez ar Vretonet.

Ar Verc'hes a Rumengol, er bares a Hanvec,
E deveus grét a nevez ur miracl caér meurbet,
An oll a so estonet oc'h e consideri,
Nen deus netra impossibl dec'hu Guerc'hes Vari.

A dost dezi eur buguel c'hoas en un oat dister,
Pa voa ar velin o vala, a goezas, er rivier,
Gant an dour e voa ruitlet, ma c'has e toul ar bañ,
Ma songe ē voa flastret, allas, gant an dour mal !

E dud gant cals nec'hamant ha melconiet oll,
E goestlas a vouez huel d'a Verc'hes Rumengol;
Mari leun a garantez, dre he dorn binniguet,
A ziouellas e vuez, er meas e oue tennet.

Evit rei guir desteni deus ar miracl caer-ze,
E voe casset ar buguel da Rumengol, neuze,
Laquet er procession, gantan, ur c'houlaouen,
Evit meuli a galon ar Verc'hes souveren.

A dost d'ar C'hastel nevez ez eo din-raportet
E deus grêt guir Vam Doue ur miracl caér meurbet,
Dre an tan un tieguez a c'he da berissa,
P'o deus pedet ar Verc'hes da zont d'o assista.

An ozac'h guir servicher dar Verc'hes binniguet,
En em strinquisas d'an daoulin de fidi gant respet,
Mari leun a garantez a zigaças glao bras,
Hep en devoa nep offanç, an tan prest a vougas.

Aman ez on c'hoas charmet, Guerc'hes mam a drue,
O compren ho carantez evit ho pugale,
En disquezet oc'heus bet d'eur c'hrouadur daou vloa,
Oc'h ober en e andret ur miracl ar c'haëra.

Dre ur maleur ar brassa ur c'hoz ty o coueza,
Ur c'hrouadur o tremen en em gav dindanna,
Ar vein vrás endro dezan, ma songer voa lazet,
C'hui hepken en zicouras, Rouanez an alet.

E dud a lavare dec'h : Guerc'hes a remed oll,
Sicouret hor c'hrouadur, pe e c'haio da goll,
Ar vein a voa remuet, ha dre graç ar Verc'hes,
E voa cavet dindanne, dispos, leun a vuez.

Mari hor Mam souveren er mor hac en douar,
A den e servicherien dious anqueu ha glac'har,
Nombr bras a vartolodet et deveus preservet,
Prestic da goll o buez, p'o deus hi invoquet.

Nombr bras a vatimanchou e deveus preservet,
Hac an dud hac ar madou dre he c'hraç benniguet,
Ha bagoui ha goberi e creis an tourmant bras,
Pa bedent hor mam Mari a obtene prest graç.

C'hoas ur c'hrouadur dister a escopti Leon,
A voa couezet er rivier, Doue, pebez eston !
Clasquet gant cals a glac'har, pa o deus invoquet
Ar Verc'hes a Rumengol, en instant eo cavet.

Pa gavezont ho c'hrouadur, hac en prest da verval,
Ec'h implorjont a nevez Mari hor Mam sanctel,
Da rei d'ezan ar vuez dre e graç benniguet,
Dirac ar gompagnunez o feden so clevet.

Un den a goulet Leon, a gollas ar c'herzet,
So bet eis mis o vale var bouez diou vas-loaec,
Grêt pris-gant ar medecin evit troc'ha e c'har,
Ha memes en rez-e-c'hlion, Doue pebez glac'har.

Un nosvez en e vele e teuas chonech deza
E voa bet e Rumengol gueichal o pardonna,
Ha ma sant en e galon un desir quen ardant
Hac ur, guir devotion d'ar Verc'hes oll buissant.

Guir vam Jesus hon autrou, eme an affliget,
Va sieouret em poaniou, Rouanez an Alet,
Ha me rai'e donaeson ar c'haëra so em zi
Da gass da zeiz ho pardon evit hoc'h enori.

Mari leun a garantez a bedas e mab quer
Da exauci ar beden a re e servicher :
Recco a ras ar c'herzet dre graç guir remed-oll,
Bet eo bet oc'h e meuli en ilis Rumengol.

Tregont den en eur vaguic a barrès Plougastel,
A gonsfontas e rad Brest, gant eur barrat avel,
Oll e pedjont a galon patrons Rumengol,
Eur batimant a deuas, sàvetet int bet oll.

Er guer gaér a Vontroulez e crogas an tan goal,
Ar flamou-tan tro var dro a velet o nijal,
Eur barner yaouanc ractal, d'ar Verc'hes a bromet
Mont da ilis Rumengol, ac an tan zo mouget.

Evit gounnit ar victôr, soudardet Breiz-Izel,
A bed Mari, gant siçianç, e creis tan ar brezel ;
Ac ar victôr gounnezet, ezeont à vandennou,
Da Rumengol diarc'hen, e corf o rochedou.

Martolodet an Arvor, ruiillet a diruillet,
Var ar mòr braz e furol, prest da veza collet,
Eb éor, eb star, eb sicour, oll e renkond mervel,
Pa apparis dirazo, patrons Breiz-Izel !

Ne onffe quet niverri nac o discleria oll,
Ar miracloù infinit a ra guir remed-oll,
A nep a so guir gristen a leun a galon vad,
Hi a bresant hor peden da Jesus-Christ he map.

Quen a gorf quen a ene quement so affliget,
Deut da Ilis Rumengol gant ur galon barset,
Pedit a greis ho calon eno hor mam Mari,
Ha renoncez dar pec'het evit plijout dezi.

Sant Thomas ha Sant Bernard daou servicher fidei
D'ar Verc'hes mam dà Zoue gant garantez sanctel,
Hac a zeu d'hoi assuri gant guir fidelite,
Birviqueun na ve collet nep e fed nos ha de.

Couraich eta, Bretonet , a gant siçians deut oll
Da velet ho Patronez en Ibis Rumengol ,
En em roet a vremà da zervicha Doue ,
Ha da bidi ar Verc'hes ar rest eus ho pue.

Quement ez eo enoret ha caret gant Doue ,
Ma permet ganti ober herves e bolonte ;
An niver bras a c'hraçou a scuill Demp var ar bet ,
A dreinen oll dre zaouarn ar Verc'hes benniguet.

Ar bemzec eus a vis Eost , au deves ma pignas
En Evou gant an Alet en solemnite vrás ,
E teu an oll dud devot gant guir devotion
D'a Ibis caér Rumengol da c'hounit ar pardon.

Un Doue oll galloudec a bermet dre e c'hraç
Ma ze da Sul an Drindet ema ar pardon bras ,
Ar bobl eus a Vreiz-Izel , a veler en deiz-se ,
O tonet da Rumengol da veuli Mam Doue.

En deiz-se e c'houneser Indulgeançou plenier
En Illis a Rumengol e ty mam hor Salver ,
En eur ober gant glac'har eur guir confession ,
Hac o receeo hon Zalver dre ar gommunion.

D'an eizvet a guengolo , gouel e Nativite ,
EZ eus ar memes pardon en ilis sanctel-ze ,
A da peb gouel ar Verc'hes a so e pad ar blos
E teu an oll dud devot de bisita gant joa.

Er solemnite sanctel eus a sul an Dreindet ,
Quement a ya d'ar pardon a so oll ravisset
E consideri Jesus ebars er Sacramant
O c'hortos hor c'halonou gant carantez ardant.

Deut oll eta , christenien , deut oll a vandennou
Da Rumengol da bidi mam Jesus hon Autrou ,
Assuret oc'h da veza gant Doue pardonnet ,
Mar bee'h guir servicherien d'ar Verc'hes binniguet.

Reñoncet d'ho pec'hejou, bac en em arrollet,
Ebars er Breuriezou a so instituet
Da enori ar Verc'hes, evel ar Rosera,
A rent d'hor mam souveren un enor ar c'haëra.

Ne vanquet quet da laret bemdez eur chapelet,
Lot demeus he c'hurunen, un dizenez hanvet;
Nep a zui da recita gant carantez barft
A vezò guir servicher d'ar Verc'hes benniguet.

Guerc'hes gloriis Vari, pedet, me ho suppli,
Evit an oll dud devot a visitaï ho ty,
Chasset an drouc sperejou hac o zentation,
Ha presentet da Zoue bemdez hon oræson.

Itron Varia Rumengol, patronez Breiz-Izel !
Pedit evidomp, hirio, a pa rankimp mervel;
Pedit evit Breiz-Izel, evit ar Vretonet !
Ho deus ho caret, ho car, hac ho caro brepret.

Itron Varia Rumengol, mam santel da Zoue,
Pa vimp en heur hor maro, recevet hon ene,
Ha dre ho torn benniguet cassit-hi da repos,
Ha da veuli an Dreindet e gloar ar Barados.

AR GWENNILI

A MARTOLOD BREIZ-IZEL,

(*Prisonnier en Afriq e touez ar Morianet.*)

Var ton : *Hirondelle gentille*, etc.

Gwennili tréméniad,
Lapouz a gélu mad,
Kluj a richan,
Ep spont euz va chaden,
Var brénestou lochen
Ar Morian.

Da gein a so mé'r goar,
Duoc'h éget mouar
Er brankou dréz,
A da vruched ken gwerc'h
Hac eur fulennad erc'h
Pa dréménès.

L'HIRONDELLE

ET

LE MATELOT

DE BASSE-BRETAGNE.

Hirondelle passagère, oiseau de bonne nouvelle,
pose-toi et gazouille, sans t'effrayer du bruit de ma chaîne, sur les fenêtres de la cabane du Maure.

Tes épaules sont plus noires que la mûre dans les branches de la ronce, et ta gorge est, quand tu passes, aussi éclatante qu'un flocon de neige.

Répos eun nebeudik
A plèg an azkellik
A c'heuz skwizet
O nijal ep éan
Da zilémel a boan
Eun divroét.

Lavar da vab Arvor
A bé gostez ar mor
Ez, out diztro ;
Gwel skuis é séblantes
Evit ma nè zeufes
A du hé vro.

Rak-se pa voé da neiz
En eskopti à Vréiz,
Hanvet Kérné,
Kan hirio dín ar zon
A ganer é Krozon
Hac er méné.

Né ankonac'ha ket
Pa vézi achuet
D'hé c'hwibana,
Mam gèz ar martolod
A c'héd étal an od
Hé mab éna.

Lavar din a bélek
Parrez Landévennek,
A lein hé dy,
A gléo c'hoaz o valé
Gralon a Gwennolé
En abaty ?

Lavar din hag en Bréiz
Eo kendalc'het ar féiz
Er c'halonou ;
Rag éno é velet,
Kément é deus krouét
A vurzudou.

Ma tizkenfé eun dé
Eun aël a berz Doué,
En Bréiz-Izel,
En em gafe timad
Evit-harpa e droad
Eun tour huel.

Blie et repose , un instant , la petite aile que tu as fatiguée, en te hâtant à venir consoler un exilé.

Dis au fils de l'Armorique
de quel rivage tu retournes ;
tu sembles bien lasse, pour
ne pas revenir de celui de
son pays.

Ainsi donc, puisque ton
nid fut dans l'évêché de Bretagne,
nommé Cornouaille,
chante-moi le sône que l'on
chante à Crozon et dans la
montagne.

N'oublie pas, quand tu
lauras murmuré, la pauvre
mère du matelot qui attend,
au bord de la grève, son
premier né.

Dis-moi si le prêtre de la
paroisse de Landévennec entend
encore, du haut de sa
maison, les ombres de Gralon
et Guénolé errer dans les
ruines de l'abbaye ?

Dis-moi si la foi est maintenue toujours en Bretagne ;
car, là, on voyait tout ce
qu'elle avait créé de merveilles.

Si un ange descendait, un
jour, de la part de Dieu en
Basse-Bretagne, il trouverait
pour soutenir son pied une
tour bien haute.

An tour a skign en aer,
Divar ilis Kreiz-ker
E Kastel-pol,
An tour ar skudussa
Hag an hini kaéra
Euz ar bed-oll.

Komz din a Vathurin
Ar biniou lirzin
A Valanek
Hennez a wié zon
D'ar botred a galon
En brézonek.

Ro din c'hoaz, en da c'hiz,
Kélou ar yaouankiz
A veler oll
O vont d'ar pardon braz,
A vez eur vech ar bloaz,
E Rumengol.

I'a vijes er bourk-se,
Var croaz ar jubilé
A zindan out,
E veles, en eur zel
Ar bobl a Vreiz-Izel
O c'harruout.

Né c'heuz-te ket clèvet
T'ouez ar belerinet
O c'hiryoudi
Hag o pokat d'ar groaz
Eur plac'bigr, yaouank c'hoaz,
Hanvet Mari ?

'Tré ma chomas èno,
Lavar din hag hano
Hé mignon kér ;....
Lavar zé goustadik ;....
Mæz da ziou azkellik
A droc'h an aer.

Nij éta var da giz,
Pa'zout c'hoaz é frankis,
Eünik Doué,
A pourmen dré ar bed,
Ar pez a'meuz kollet,
Al Liberté !

La tour qui s'élance dans les airs, du sommet de l'église de Kreis-Ker, à Saint-Pol; la tour la plus brillante et la plus belle de l'univers.

Parle-moi de Mathurin, le joyeux *biniou* de Bannalec; celui-là savait soigner, en breton, à des hommes de cœur.

Donne-moi encore à ta manière, des nouvelles de la jeunesse que l'on voyait aller au grand pardon, qu'on célèbre chaque année, à Rumengol.

Quand tu posais, dans ce bourg, sur la croix du jubilé, tu y voyais, d'un coup d'œil, accourir le peuple de la Basse-Bretagne.

N'as-tu pas entendu, parmi les pèlerins, gémir, en baisant la croix, une fille, jeune encore, appelée Marie?

Dis-moi si, pendant qu'elle y resta, le nom de son bien-aimé ?.... Dis cela bien doucement ;.... mais tes deux petites ailes fendent l'air.

Vole donc de nouveau, puisque l'espace t'appartient encore, petit oiseau du bon Dieu ! et promène par le monde, ce que j'ai perdu; la liberté !